List 10. **NOVICE** Tečaj XXX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 6. marca 1872.

Obseg: Zadnja beseda našim kmetovalcem o uravnavi zemljiških davkov. — Gospodarske drobtinice. — Dvanajst glavnih pravil umnega poljedelstva. — Kaj je prestopno leto? in kako se je to stvarilo? (Konec.) — Poročilo o VII. občnem zboru slovenske Matice 15. februarija 1872. — Potopisni listi slovenskega učitelja svojemu pobratimu. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Zadnja beseda našim kmetovalcem
o uravnavi zemljiških davkov.

Zmirom bolj se bliža čas, ko bodo okrajne komisije, izvoljene za obravnavo zemljiškega davka, deželi in svojim volilcem morale dati odgovor, kako so opravile svojo važno nalogo, po kteri se imajo novi zemljiški (gruntni) davki uravnati. Dobro došel je „Novicam“ neki spis pod naslovom: „Die sogenannte Regelung der Grundsteuer“ („tako imenovana uravnava zemljiškega davka“) v dunajskem časniku „Deutsche Zeitung“ od 26. svečana t. l., ki nam kaže, kako čudno se vrši cenitev po druzih deželah. Ta spis mora tudi nam opomin biti, da ne bodemo tarnjali in javkali takrat, ko bode že prepozno, ko bode — kakor pregovor pravi — „že krava iz hleva“!

Zato Vam „Novice“ prestavijo ta sestavek v naš domači jezik. Berite ga in dajte ga brati vsem, kterih se tiče! Tako-le se glasí:

„Ko sta pred 3 leti vlada in državni zbor zagnala se v to, da bi izpeljala že davno zaželeno prenaredbo direktnih davkov, čuli so se glasovi, ki so opominjali, naj se ta velikovažna stvar ne obravnava lahkomišljeno. Predrugačenje davkarstva sega globoko v življenje ljudstva. Ker to predrugačenje jemlje dosedanjo trdno podlago dnini (taberharstvu), ceni pridelkov, gospodarskemu ravnanju itd., na kratko rečeno, vsemu, kar je z davki v zvezi in od njih odvisno, tedaj predrugačuje tudi pogoje vseh kmetijskih podvzetij in neko negotovost stvari, ktera s strahom napolnuje ljudstvo, ker ne vé, pri čem da je. To, za kar zdaj gré, ne bode veljalo le za dve, tri leta, ampak za veliko veliko let; treba je tedaj prevdarno postopati na vse strani, da se namesti reda ne stvari zmešnjava. Da se pa ta namen doseže, je treba, vsa drobna vprašanja na stran djati, in pred vsem glavna načela, ki so podlaga celi sostavi (sistemi), na tanko prevdariti in kako se del z delom vjema. Le po tej poti pridemo do tega, da se prenaredba davkovska dožene po tistem edinstvu, ktero je v soglasji z znanstvom in potrebščinami dejanskega življenja.

V vladnih predlogih ni bilo ne duha ne sluha o tem, in tudi državni zbor se je ognil vsega prevdarka glavnih načel; kar naravnost se je spustil v posvetovanje zemljiško-davkovske postave. Stvar je precej gladko iztekla. Ko pa je čez leto in dan državni zbor prevdarjal vladni predlog o pridobitnem davku (Erwerbssteuer), brž je čutil napako, da manjka glavnih pravil, in navskriž-misli so švigale potem pri razpravi dohdkinega davka (Einkommensteuer). In če tudi so v zbornici poslancev krpali in krpali na tej postavi, naredili so vendar tako, da v zbornici gosposki se je prestrojilo marsikaj, naposled pa je — res, da je nastopilo drugo ministerstvo — vlada celo to postavo pod klop vrgla. In prav je bilo to.

Tudi pri posvetovanji zemljiško-davkovske postave se nihče ni upal pretresati načelna (principijalna) pravila. Po sedanjem stanu finančnega znanstva treba bi bilo pred vsem vprašanje staviti: ali je postava za davek od doneskov sploh in še posebno od zemljiških doneskov upravičena? Ko bi se bilo na to vprašanje sklenilo, da ostane zemljiški davek, bilo bi se smelo pričakovati, da bi se bilo potem sklenilo: ali naj pri ustanovitvi zemljiškega davka gospodarska enota — zemljišče celo — ali pa iz te gospodarske zveze vzeta parcela veljá za podlago temu: ali naj se po pridelku ali pa po ceni odločene enote odmeri davek, ali naj se od vseh teh cenitev starokopitni komplicirani matematični aparat in zastarela fiškalična vodila in ravnila obdržijo, ali pa brez vsega tega veljala le razsodba zvedenih mož. Al nič od tega se ni zgodilo! Kataster z doneski primernih partov (parcel) imamo — se je mislilo — in brez vsega daljega premisleka se je staro kopito vzelo za podlago novi davkovski sistemi. Tako se je vstvarila ta postava, o kteri se deluje zdaj že tri leta.

Da smo te dogodbe omenili tukaj, nismo storili tega zato, da bi pretresali vprašanje: ali zemljiški davek se vjema s pravili znanstva in tirjatvam pravice, in to tem manj, ker bodemo — tako piše na dalje „Deutsche Zeitg.“ — v kratkem prinesli misli g. Reuninga v Draždanah. Al podpisani pisatelj tega sestavka, ki sem pred 3 leti v nekem tukajšnjem časniku zagovarjal načelo, naj bi se odstranil zemljiški davek, in sem tudi dokazal, da na tej po postavni navkazani poti se ne bode zvedel pravi čisti donesek nobenega kmetijstva, pa tudi ne verjetni srednji čisti dohodek, ampak zvedeli se bodo samo domišljene številke, ne morem si kaj, da ne bi zdaj navedel marsikaj, kar potrjuje danes, da sem pred 3 leti resnico trdil. Kmetijski časnik „Landw. Zeitg. von und für Oesterr.“ je unidan razglasil tarifo posamesnih okrajnih cenilnih komisij. Znano je, da vsaka taka komisija šteje 8 mož, kterih polovico izvoli ministerstvo denarstva, polovico pa skupščina posestnikov, ki plačujejo zemljiški davek; najpred pa čisti donesek preračuni (prerajta) neki odbor te komisije, pa tudi od ministerstva izvoljeni poročevalec (referent). Preglejmo zdaj, kako je v nekterih gornje-avstrijskih okrajih cenil vladni referent čisti dohodek enega orala (joha) njiv, kako pa komisijni odbor.

Vladnega referenta zaznamovamo s črko *A*, — komisijni odbor pa s črko *B*.

V Lincu:

Vrsta zemlje bolje ali slabeje:	A.	B.
I.	30 gold. — kr.	14 gold. — kr.
II.	25 „ 60 „	4 „ 80 „
III.	20 „ — „	9 „ 25 „
IV.	16 „ — „	7 „ 25 „
V.	12 „ — „	5 „ 50 „
VI.	8 „ — „	3 „ — „
VII.	5 „ 50 „	2 „ 20 „
VIII.	3 „ — „	— „ 90 „

V Welsu:

	A.	B.
I.	28 gold. 50 kr.	12 gold. — kr.
II.	24 „ — „	13 „ — „
III.	20 „ — „	8 „ — „
IV.	15 „ — „	5 „ 50 „
V.	11 „ — „	2 „ 50 „
VI.	6 „ 75 „	1 „ — „
VII.	4 „ 50 „	— „ — „
VIII.	— „ — „	— „ — „

V Kirchdorfu:

	A.	B.
I.	14 gold. — kr.	4 gold. — kr.
II.	11 „ 50 „	3 „ — „
III.	9 „ — „	2 „ — „
IV.	6 „ — „	1 „ — „
V.	4 „ — „	— „ 70 „
VI.	2 „ 50 „	— „ 50 „

Gledite! kako veliki razločki cenitve doneskov pri eni in isti njivi! In vladni referent misli, da je pravo zadel, in komisijni odbor tudi misli, da njegovo je pravo.

Res je, da okrajne komisije imajo nalog, poravnati te razločke tako, da se zedinita referent in odbor. Al po kteri poti naj se to zgodi? Morebiti tako, da se srednja cena vzame med obema? Morebiti, da tako se najde prava cena; al to je le mogoče ondi, kjer se more reči, da referent in odbor sta obá na drobno in na tanko stvar preiskavala in po tacih preiskavah cenila doneske. Obé gori navedeni cenitvi pa ste si le v tem podobni, da vsaka je skušala, kolikor mogoče se oddaljšati od resnice. V tacih okoliščinah ne ostaja nič druzega, kakor barantati in mešetariti, in kdor bolj trdovraten ostane pri svoji misli, ta naposled dobí pravdo, če je ne bode nazadnje deželna komisija po svoji glavi določila.

Leta 1862. je tadanji državni poslanec Schlegel, kteri je 9 let bil inženir pri katasterskem merjenji, pripovedoval v državnem zboru čudne reči, ki so se godile na Štajarskem pri vpeljavi zemljiškega katastra. V enem cenilnem operatu je bil čisti donesek cenjen na 5 milijonov gold.; najviši gosposki je bilo to premalo; vsled tega je cenilna komisija poskočila na 8 milijonov in 900.000 gld.; ker pa se je najviši gosposki zdelo, da je to vendar preveč, so se prijeli srede in čisti donesek je bil cenjen na 7 milijonov in 600.000 gld. V neki soseski se je od vinogradov reklo, da nič ne donašajo in še manj ko nič, kajti sirovi ali tako imenovani kosmati donesek (Bruttoertrag) je bil cenjen na 20 gold., stroški obdelovanja pa so bili cenjeni na 32 gold.; cenilni komisar pa si je kar hitro s tem iz zadrege pomagal, da je stroške obdelovanja stavil na 80 ostotkov (percentov) od sirovega doneska. V nekem drugem zapisku pa Schlegel ni najdel nič druzega, kakor da je bil čisti donesek s 4 gold. z rdečo tinto prekrižan in namesti 4 gold. je bila napisanih 17 gold. To je bila svojevoljnost in nič druzega, a nič druzega se ne bode godilo z zgoraj imenovanimi razločki v Lincu, Welsu itd.

Po novi zemljiško-davkovski postavi ne pridemo ne za stopinjo naprej. Nove cenitve bodo ravno tako daleč od resnice kakor so bile stare; enakost v davku ne bode se dosegla. Vse pritožbe, ki se dandanes slišijo o velikem zemljiškem davku, slišale se bodo tudi v prihodnje, in to še z večo pravico kakor danes, kajti brž ko ne nove cenitve ne bodo imele nobenega druzega dejanskega vspeha, kakor viši davek. Pravice sme zemljiško posestvo le tedaj pričakovati, ako se slovó dá tistim arimetičnim igračam (igračam s številkami), ktere na krivičnih podlagah doneske brez konca in kraja na drobno računajo, in ako na mesto mehaničnih pravil stopi razsodba izvedenih mož, to je, ako se zemljiški pridelki obložé z davkom po tisti meri, kakor dohodki delalnih močí in pa dohodki kapitala“. Herman Ziller.

Tako piše „D. Ztg.“ Temu sestavku dodamo mi v prihodnjem listu svoje opazke. (Kon. prih.)

Gospodarske drobtinice.

* Kakošno vino bodemo pridelali letos? Zagrebški „Gosp. List“ razpravlja to vprašanje tako-le: „Na trikrat gré rado“, je pregovor pri nas. Upajmo, da ta prislovica se ne bode izpolnila, sicer bi vino kakor leta 1870. in 1871. bilo slabo. V prirodi (naturi) veljá po gospodarskih skušnjah dozdaj pravilo, da, kedar nekoliko let kak sad slabo rodí, pride potem dobra letina; vendar to ni tako gotovo, da bi smeli pričakovati, da bode res tako. Bodi se tedaj temu kakor koli, vredno je, da omenimo pregled verjetno dobrih in slabih vinskih letin, ki ga je slavnoznani izvedenec v vinarstvu baron Babo po računu verjetnosti v svoji pratiki „Weinbau-Kalender“ načrtal od leta 1871. do leta 1900. Za letošnje leto stojí prerokovanje za dobro vinsko letino proti onemu za slabo v primeri kakor številka 6 do 3 in pol, ali z besedami rečeno, da blizo dvakrat več je upanja za dobro letino kakor pa za slabo. Po omenjenem Babotovem računu verjetnosti bila bi letošnja letina najbolja do leta 1881.

Dvanajst glavnih pravil umnega poljedelstva.

I.

Brez povračila ni žetve.

Spisal Franjo Kuralt.

Zemlja daje vsakemu človeku, kakor tudi vsaki najmanji živali posredno ali neposredno potrebno hrano ali živež, kterega potem človek zopet za svojo potrebo porabi. Tako vidimo, da je zemlja podlaga celega človeškega življenja, in poljedelec je oni, kteremu je Bog že v raji izročil zemljo zato, da jo obdeluje in njej gospodari.

Poljedelstvo je tedaj toliko staro, kakor človeštvo samo.

Od početka bilo je človeštva malo, zemlja je bila nenaseljena. Lahko si je vsakdo premenil zemljo, ako mu je opešala in postala nerodovitna. Ko se je pa počelo človeštvo množiti, počeli so tudi zemljo med seboj deliti. Vsak si je moral le na svojem delu živeža in hrane pridelati, zmirom isti del zemlje siliti, da mu je od leta do leta hrano dajal.

Čem bolj se je človeštvo množilo, tem važnejša pa je postala zemlja za poljedelstvo, tem potrebnejše njeno umno obdelovanje. Primoran je zdaj poljedelec še enkrat ali še večkrat toliko iz istega dela zemlje, kterega so njegovi predniki pred sto leti obdelovali in

hrano dobivali, pridelati, ako se hoče pošteno preživiti. On mora biti njen gospodar; on mora njo siliti, koliko živeža da mu mora dati.

Kako pa more poljedelec zemljo k rodovitnosti siliti?

To poljedelec doseže, ako ne povrne zemlji samo tega, kar jej je pri žetvi vzel, nego da jo tudi zboljša.

Rastline, kakor tudi živali, obstojé iz kisleca, vodenca, gnjilca, ogeljca, fosfora, žepla, natrona in iz druzih različnih kemijskih snov. To so potrebni deli rastlinske hrane, ktero rastline deloma iz zraka, deloma iz zemlje posrkajo. Čem več ima zemlja take rastlinske hrane, tem rodovitnejša je. Ako se pa zemlji taka rastlinska hrana zmirom samo le jemlje, a nikdar ne povrne, kmalu bo opešala in nerodovitna postala. Ta, na priliko, po naznanilih Wolffovih pri žetvi rastlinske hrane zemlji vzame:

Imé rastline in njenih delov		na oralu funtov	kalija	natrona	apna	magnezije	fosforove kisline	žepla, klora, kremena, kisline itd.	Gnjilca skupaj
ozimna pšenica	zrno .	2300	12·7	1·4	1·4	5·1	18·9	2·2	47·8
	slama .	4600	22·5	5·5	12·0	5·1	10·6	140·3	14·7
	skupaj .	6900	35·2	6·9	13·4	10·2	29·5	142·5	62·5
oves	zrno .	1800	7·6	1·8	1·8	3·2	9·9	23·2	34·6
	slama .	3200	31·0	7·4	11·5	5·8	5·8	79·3	12·8
	skupaj .	5000	38·6	9·2	13·3	9·0	15·7	102·5	47·4
bob	zrno .	2500	30·0	1·0	3·8	5·0	29·0	5·2	102·0
	slama .	3333	36·3	7·3	45·0	15·3	13·7	77·0	54·3
	skupaj .	5833	66·3	8·3	48·8	20·3	42·7	82·2	156·3
krompir	krompir . .	21000	117·6	2·1	4·2	8·4	37·8	27·3	67·2
	perje (frišno)	5000	3·5	0·5	27·5	13·5	3·0	11·0	24·5
	skupaj .	26000	121·1	2.6	31·7	21·9	40·8	38·3	91·7

Vse to mora poljedelec zemlji zopet povrniti, in bo deloma z umnim obdelovanjem zemlje, deloma pa z gnojem dosegel.

Zemlja ima mnogo mrtve rastlinske hrane v sebi, to je, take, ki še ni pripravljena in tako spremenjena, da bi jo rastline mogle po koreninah srkati, in zopet nove organe stvarjati. Zatoraj morajo take mrtvine razpasti in se v sok spremeniti. Da pa morejo razpasti, je potrebno, da na-nje zrak, potrebna gorkota in potrebna mokrota deluje.

Poljedelec mora, kjer koli le se dá to storiti, z globokim oranjem vso to mrtvico na površje zemlje pripraviti, da razpade. Čem rahlejša je zemlja, tem lagleje deluje zrak, gorkota in mokrota na organske mrtvine, tem lagleje razpadejo, in tem več postane rastlinske hrane ali soka.

Na ta način more poljedelec en del zemlji zopet povrniti onega, kar mu je pri žetvi dala. Dolžnost njegova pa je, da zemlji vse povrne, in jo zraven tudi še izboljša, da bojo njeni pridelki zmirom veči in zemlja zmirom rodovitnejša. Treba je tedaj, da on zemljo gnojí, da si pripravi mnogo dobrega gnoja.

Če mi živini hrano pokladamo, ona ne porabi vse za svoj živež, nego po mnogih skušnjah, na srednji primer, samo polovico porabi, za svoje meso, špeh, mleko, volno, za zgubljeno moč itd., drugo polovico pa dá v podobi blata in scavnice zopet nazaj. Gnoj tedaj obstoji iz ravno takih snov, kakor hrana, ktero je živina vžila. Zatoraj je važno pravilo to:

Čem boljša je klaja, tem boljši je gnoj. Slaba klaja, slab gnoj, — dobra klaja, dober gnoj.

Tako more poljedelec z gnojem samo polovico zemlji nazaj dati, kar jej je pri žetvi vzel, kajti drugo polovico porabi živina. Predno pa gnoj služi rastlinam v hrano, živež, mora popred še segnjiti ali povreti. In pri tem zgubí gnoj zopet šesti del svoje vrednosti. Ako bi poljedelec vse, kar je pridelal na eni njivi, živini za klajo dal, in ves gnoj od te klaje zopet na isto njivo izpeljal, povrnil bi on zemlji samo tretji del onega, kar mu je pri žetvi dala. Navadno se pa ne daje ves pridelek živini, ampak mnogo se ga prodá, ž njim pa neposredno tudi gnoj.

Vprašam tedaj: Je li po tem takem mogoče peljedelcu svojo zemljo zboljšati? Al tudi za to je božja previdnost skrbela; dala je poljedelcu rastlin tacih, ktere si v globočini od leta do leta iščejo hrane, ki jim jo je narava sama pripravila; mnogo hrane pa, kakor je ogelnokislina in amonijak, iz zraka po perju posrkajo, in takó hrano, ktero je poljedelec rastlinam na površji zemlje pripravil, za druge rastline hranijo.

To pa so tako imenovane večletne rastline, namreč trave in detelje. One so živini najboljša naravna hrana; one le malo take hrane zemlji vzamejo, ktere jej je poljedelec dal, njemu pa vendar mnogo gnoja dajo. V tem, ko enoletne rastline večidel samo na površji s zemlje hrano srkajo, segajo večletne rastline globoko s koreninami v zemljo in se hranijo.

Vidite, dragi poljedelci! kako važno je tedaj obdelovanje zemlje, — kako potrebno je mnogo dobrega gnoja, in kako koristno je za poljedelca, da ima mnogo dobre klaje. Le s pomočjo klaje je mogoče poljedelcu zemlji povrniti ono, kar so jej vzele enoletne rastline z zrnom in slamo. Kjer je mnogo klaje, tam je mnogo gnoja, tam se more zemlja izboljšati in povikšati se morejo njeni pridelki.

---

*

Znanstvene stvari.

Kaj je prestopno leto? in kako se je to stvarilo?

(Konec)

Ker pa solnčno leto 365 dni, 5 ur, 48 minut in 48 trenkov obsega, tedaj te ure, minute in trenki v 4 letih le 23 ur, 15 minut in 12 trenkov znesó; toraj je Julij Cezar, ko je vsako četrto leto en cel dan v pratiko vložil, v slednjih štirih letih 44 minut in 48 trenkov preveč k letu pridjal, in ta majhna pomota je v 129 letih toliko nanesla, da je v letu 82. po Kristusovem rojstvu že en cel dan v Julijevi pratiki preveč bil, in v druzih 129 letih sta še dva dneva v pratiki preveč hodila, in iz te majhne Julijeve pomote je prišlo, da so v 16. stoletji dnevno in nočno enakost, ki je po solnčnem hodu zmiraj 21. sušca, že 11. sušca imeli. Ko bi se bili po Julijevi naredbi, vsako četrto leto en cel dan pratiki pridjati, ravnali, bili bi sčasoma že v svečanu, in potem v prosencu v svojih pratikah dnevno in nočno enakost imeli, dasiravno sta si noč in dan, po solncu šteti, zmiraj le 21. sušca enaka.

To pomoto odvrniti, je papež Gregorij XIII. ukazal pratiko popraviti, ter iz Julijeve pratike 10 dni zbrisati, da je dnevna in nočna enakost tudi v pratiki spet na svoje pravo mesto, to je, 21. sušca, prišla. Dnevi pa, ki jih je papež iz pratike zbrisati ukazal, so bili med 4. in 15. kozoprskom 1582. leta. Tako so tedaj tisto leto od 4. precej na 15. kozoprska preskočili, da so solnčno leto došli. Da se pa pratikno leto sčasoma od solnčnega leta spet ne bi ločilo, in da se prihodnje čase dnevna in nočna enakost iz svojega mesta v pratiki, to je, od 21. sušca ne bi premaknila, je papež zapovedal, da se morajo pratiki dnevi tako-le pridevati, ali kar je vse eno, prestopna leta narejati: 1) Tri leta zaporedoma naj so navadna leta po 365 dni, vsako četrto leto pa naj je po Julijevi naredbi prestopno leto po 366 dni. 2) Zadnje leto tristoletja naj je navadno leto, in zadnje leto četrtega stoletja pa prestopno leto.

Tukaj še opomnimo, da so vsi katoliški kristijani od papeža Gregorija XIII. v letu 1582. zboljšano in po solnčnem hodu vravnano pratiko sprejeli, le samo nekatoličani: Luterani, Greki, Rusi in drugi razkolniki je niso hoteli sprejeti. Ker so tedaj vsi ti v svojih pratikah 10 dni za nami ostali, je gotovo to veliko zmešnjav v zadevi vsakdanjih opravil, ki so jih katoličani in nekatoličani med seboj imeli, naredilo, in se še večih pomot in zmešnjav bati bilo; zato so se nekatoličani v nemških deželah v letu 1700. vdali, ter so od papeža Gregorija zboljšano in popravljeno pratiko sprejeli, in so 11 dni v svoji pratiki, namreč od 18. svečana na 1. sušca preskočili, in se v oziru leta z nami zedinili. Pozneje so se tudi Anglijani in Švedi naše pratike poprijeli. Le samo Grki, Rusi in drugi razkolniki se še Julijeve pratike držé, in so v svojih pratikah že 12 dni za nami. Če hoče kdo izvedeti, kteri dan Rusi danes po naši pratiki imajo, naj po naši pratiki 12 dní odšteje; če pa iz starovercev pratike dan po naši pratiki zvedeti želí, naj k njih pratiki 12 dní došteje.

Če je to ali uno leto navadno ali prestopno, prav lahko tako-le izveš: Deli zadnje dve številki tistega leta, od kterega to izvedeti želiš, s številko 4; če se te dve številki v enake dele brez vsega ostanka razdeliti daste, je tisto leto prestopno; če pa kaj ostane, kar pa nikoli čez 3 ostati ne smé, je navadno leto, in ta ostanek pokaže, ktero navadno leto je to od zadnjič preteklega leta.

Ste pa zadnje dve številki kakošnega leta dve ničli (00), ktera leta se stoletja imenujejo; takrat pa prve dve številki s številko 4 razdeli, in leto je prestopno takrat, če ti pri tem deljenji nič ne ostane, če ti pa kaj ostane, je navadno leto.

Poročilo

o VII. občnem zboru slovenske Matice

15. februarija 1872.

(Dalje.)

Matični knjižnici je ali zamenjema z drugimi slovstvenimi društvi ali od rodoljubov podarjenih došlo 191 zvezkov, ktere z naslovi našteva gosp. knjižničar v svojem poročilu (glej „Letopis“ stran 44. 45. 46. 47. in 48).

Konečno imam omeniti še ene stvarí, ki je v časnikih napravila nekakov hrup, da slavni zbor izvé popolno resnico.

Bilo je pri XX. odborovi skupščini, da je g. predsednik dr. E. H. Costa stavil predlog: Naj odbor vloží prošnjo za privoljenje lastne tiskarnice, ktera bi utegnila Matici jako pomnožiti dohodke. — Odbor je soglasno pritrdil temu predlogu.

Izvrševaje ta sklep je upravništvo 28. februarija 1871. leta, štev. 45, vložilo dotično prošnjo: C. k. deželna vlada je z odpisom od 26. marcija 1871. l., štev. 2071, Matici dala prošeno privoljenje s pristavkom, da jej Matica, predno prične to obrtnijo, vsled 5. §. obrtne postave od 20. decembra 1859. l. v potrjenje imenuje sposobnega opravnika, ki bode v Matičnem imenu vodil tiskarnico. — Pred obravnavo tega privoljenja v XXI. skupščini g. dr. E. H. Costa naznani odboru, da g. Blaznik Matici hoče prodati svojo tiskarnico z vsem blagom, z vsemi svojimi založniškimi pravicami in hišo, ter odboru v pretres stavi tri vprašanja: a) ali je ali ne sedaj ugodni trenutek, da se Matica poprime svoje pridobljene pravice? b) Ali se naj Matica z gosp. Blaznikom spustí v dogovor? in c) ali si naj Matica napravi čisto novo tiskarnico? — Da se važna ta stvar resno prevdari, obveljal je nasvet: „naj se po listkih voli odsek treh odbornikov, ki do prihodnje odborove skupščine pretresa vsa tri vprašanja in temeljito poroča odboru. V ta odsek so bili izvoljeni gg.: dr. Razlag, Vilhar in Lésar.

Pri XXII. skupščini v imenu tega odseka poročal je A. Lésar in stavil nasvèt: „Naj odbor izmed sebe izvoli odsek treh odbornikov, ki si smejo privzeti izvedencev, da po načelih, izrečenih v poročilu, izdela popolen načrt o osnovi nove tiskarnice v Matičini hiši in vsled tega tudi hišne prenaredbe ter poroča prihodnji odborovi skupščini. — Odbor brez vsega besedovanja soglasno pritrdi nasvetu in v ta odsek zopet voli: dr. Razlaga, Vilharja in Lésarja. V imenu tega odseka je g. dr. Razlag pri XXIII. skupščini poročal, da se odsek še ni odločil za noben nasvèt, ampak da je našel neke formalne pomislike, ki morajo rešeni biti, predno mu je moč staviti svoje nasvete. Ti pomisliki so: Ali ima Matičin odbor po sedanjih pravilih pravico, en del Matične glavnice vložiti v tiskarno obrtnijo, ker 17. §. Matičnih pravil pravi: Glavnica mora imeti tako varnost, kakoršne je po zakonu treba sirotinskemu imetku“. Če odbor nima te pravice, treba bi bilo premeniti pravila. V tem slučaji pa nastane vprašanje: kdo sme v tem obziru prenarediti pravila? — Po 8. §. f., ima občni zbor pravico prenarediti pravila; — po 19. §. pa imajo samo ustanovniki, ki so zložili glavnico — pravico skleniti, v kakošen za slovenski narod občnokoristen namen se obrne društven imetek, ako bi nehalo društvo; odbor pa le tedaj, ako več ne bi bilo mogoče sklicati véliki zbor. — Ti pomisliki so

pa v omenjeni skupščini bili naznanjeni samo zato, da jih odborniki premišljajo, da vedó o njih soditi v skupščini, za ktero se njihova razprava dene na dnevni red. — To in nič druzega je odbor obravnaval o osnovi lastne Matične tiskarnice.

Konečno naj še vsem gg. poverjenikom in drugim rodoljubom, ki so pripomogli, da je preteklo leto Matici prirastlo toliko novih udov, za njihov ne mali pa z mnogimi sitnostmi sklenjeni trud v odborovem imenu srčno zahvalo izrečem ter pristavim prošnjo, naj tudi v prihodnje neutrudljivo delajo Matici na korist, vsaj vedó, da s svojim trudom koristijo národu, med kterém so zagledali luč sveta in do kterega vse njegove otroke veže sveta dolžnost, neumorno delati, da dohití, kar je bilo zamujeno — po krivdi onih, ki so mu toliko let dajali neprebavljivo duševno hrano, — hrano, ktero vživaje mora ali hirati najzdravejši narod ali pa svoj naravni značaj s cela premeniti, to je, iznaroditi se — poginiti; to pa je gotovo zoper namen in voljo Njega, kteri je hotel, da se človeštvo razdelí na različne národe. — Tukaj se mi zdi prava prilika, kaj malega odgovoriti ugovoru, ki se sem ter tje sliši o matičnih knjigah, češ, da vse niso pisane za „kmeta“. To je res, da branje Matičnih knjig zanima le one, ki so kakor koli dospeli na neko višo stopinjo omike, na kteri pa sploh ne stoji ne samo slovenski, ampak nobenega naroda kmet. — Vendar pa s tem ni dokazano, da Matične knjige ne koristijo vsemu narodu, tudi kmetu; kajti vsakemu narodu sploh, in kmetu posebej je treba voditeljev, učiteljev; sposobnih voditeljev in učiteljev pa nikdar ne bode imel brez potrebnega slovstva. In kdo more trditi, da se je kterega koli naroda slovstvo razvijalo in množilo brez tacih knjig, kakoršne izdaja Matica? — Kdor zida hišo — in Matica stavi duševno poslopje — mora najprej vložiti podlago, in na-njo še le kvišku zidati. Prav tako je — zdi se mi — ravnala in mora tudi preudarno ravnati naša Matica. — Tudi še neka druga prilika zdi se mi primerna. — Matici je ravnati, kakor dela gospodinja, ki peče kruh. Najlepši moki primesi nevžitnega kvasú, dobro vedoč, da brez kvasú ni kruha. Omenjeni ugovor se mi zdi tako piškav, kakor bi kdo rekel: srednjih in viših šol ni treba, ker ne učé kmeta. To je res. Ali pa kmetu nikakoršna korist ne dohaja po srednjih in viših šolah? Navdaja me srčna želja, naj bi se Matici kmalu posrečilo dovršiti podlago vsemu slovstvu in vstaviti kvas — potem bode ono gotovo naglo vshajalo, zlasti če se pomnožé stavitelji, to je, društveniki in pisatelji. V to pa pomozi Bog!“ (Kon. prih.)

Potopisni listi

slovenskega učitelja svojemu pobratimu.

II. pismo.

Danes, dragi brate! zavoziva jo v duhu naprej od Sevnice naprej proti Zagrebu. Od Sevnice naprej se savska dolina zopet malo bolj stisne, je pa vendar dovolj prijetna. Kmalu smo bili na postaji trga Rihenberga, kjer smo dobili nov „Zuwachs“. Ne zameri mi, če ktero vmes tudi po nemški rečem; vsaj je kondukter tudi vedno le vekal „fertik“, akoravno smo se vozili skoz in skoz po zemlji slovenski. — Daljava med Rihenbergom in postajo Krško-Videmsko ni dolga. Kmalu se nam je pokazalo na desnem bregu Save Krško mesto, ktero je bilo poslednja leta z mostom zvezano z vasjó Videm na štajarski strani. Pač velika dobrota je ta most za ljudí, zlasti ob velikih povodnjah. — Iz daljave pozdravljal sem Krško; veselil pa se še bolj bližnje postaje železnične, ker tukaj nas je pričakovalo lepo krdelo součiteljev, dobrih znancev in prijateljev. Kmalu so vozovi napolnjeni, in zvonec zabinglja na odhod. Odslé je šlo kaj živahno in veselo naprej. Po vozovih izvrstno petje, raznovrstne šale, zabavno pomenkovanje; okolica pa, po kteri nas je drvil močni hlapon v urnem teku, čarobno prijetna. Od Krško-Vidma naprej se namreč svet hipoma odpre. Na desni tam unkraj Save se kaže na prvo v mični legi Leskovica z znanim Šrajbarskim turnom zadej na griču. Tam gori je svoje dni sam žlahni grajščak, znani po svetu pod imenom „Zelen Anastazij“, iz slovenskih narodnih pesem koval nemške ter proslavljal narod naš resnično po zasluženji; al naredil je ta gospod pozneje silen „prekucius“, ki bi jo menda zdaj rad dognal do tega, da bi dandanes slovenski kózji pastir že na paši duhtal nemške poezije. — Od Leskovice dalje se razprostira okolica Cerkljanska, Kostanjeviška ter se polagoma odpira široka dolina proti Št. Jerneju in Novemu mestu, ali po nemški novokrščenenemu „Rudolfovemu“. Visoki gorjanci delajo mejnik temu razgledu. Nič manj sprelep pa je tudi razgled na levico tje po okolici Artiški, dalje gori proti Vizelu itd.

Zdajci smo bili v Brežicah, to je, na postaji tega imena; o mesticu samem pa je komaj sled. Lepo moraš prositi kakega sopopotnika, da ti pokaže, kje se ti iz daljave brežki mestni stolp nasproti blišči izmed poljskih dreves. Res, kaj prijetna komoditeta to za popotne ljudí zimski čas, ko vlak le-sem dospe že v tamni noči! Mi smo se danes vendar vozili še ob času, ko se je solnce ravno jelo nagibati v zaton, in je sprelepo okolico res rajskomilo razsvetljevalo. Na daljnem potu smo imeli na levici prostrani razgled proti Bizelskim goram; na desno pa unkraj Save proti Čatežu, Jesenicam, Samoboru itd. Kmalu smo zdrčali memo lepe nove, v bizantinskem zlogu pozidane farne cerkve Dóbovske; še malo naprej, in urno pihajoči hlapon prestopil je z nami rečico Sotlo — mejo hrvaško.

Razlika na polji se je kmalu poznala, ko smo bili čez mejo, in le dvojno se je moglo soditi: ali je bila na Štajarskem boljša letina memo Hrvaške, ali pa imajo v drugi deželi veliko več polja, in ga ne morejo toraj tako dobro obdelavati, kakor v prvo imenovani. Bližnja postaja „Zaprešič“ je s svojim imenom naredila med šaljivimi filologi nekoliko smeha; naprej vozivši pa smo se kmalu približali zopet gorovju in neposrednji bližavi naše stare znanke Save. Še ena mala postaja „Podsused“, nas je ustavila za kaka dva trenutka, potem pa se je jela sukati železna tir vedno bolj tje na levo, svet se nam je odpiral čezdalje bolj, in kmalu smo iz daljave pozdravili zidine stolnega mesta trojedine kraljevine, slavnega Zagreba. Kedar železnični popotnik kako mesto iz daljave vgleda, vé, da zdajci je tudi tam; toraj smo jeli tudi mi zbirati svoje popotne mavhice, in komaj smo imeli jih v rokah, že je prisopihal utrujeni hlapon v dvore obširne postaje Zagrebske.

Še le zdaj, ko smo se jeli vsipati z vozov, videli smo, kako resnično železno dnino je imel danes „lukamatija“. V hipu je bil ves kolodvor poln raznovrstnih popotnikov, se ve, po večem delu učiteljev. Zagrebska deputacija, ki nas je tu pričakovala, vabi nas, naj stopimo v „kolo“, in ko se to zgodi, bili smo z navdušenim ogovorom pozdravljeni. Na odzdrav našega vrlega g. A. P. napotimo se proti mestu, kjer nam je bilo naročeno oglasiti se v pisarni hotél-a pri „avstrijskem caru“, kjer je deloval „stanbeni odbor“. Ondi dobil je vsak učitelj listič odkazanega mu stanovanja. Mene je doletela sreča, da sem dobil stanovanje pri častitem rojaku našem g. Jeglič-u, ki me je s posebno gostoljubnostjo sprejel ter odkazal sobo z vsem mogočnim komfortom

vravnano. Vedi, dragi moj, da kmalu nas je bila cela kopica prijateljev skupaj, kajti premili naš kuče-gazda je nas popotnikov še več vzel pod svojo gostoljubno streho. Ko nas je pogostil z izvrstno kapljico rumenega vinca in ukusno večerjico, smo se vsi napotili v gostilnico k „caru avstrijskemu“. Ondi se je bilo namreč po dokončani predskupščini, pri kteri so se bila določila vprašanja, ki so se imela razpravljati v zboru, — ustanovil se poslovni red, izvolil se predsednik, podpredsednik itd., zbralo obilno učiteljstva. Celi obširni dvor nastavljen je bil z mizami, ki so bile vse zasedene z odgojitelji raznih slovanskih stebel. Videl si tu vrle možake iz trojedine kraljevine, Slovence, Čehe, Moravane, Srbe, Črnogorce; — povsod je vladala bratovska sloga, ter čuli se živahni razgovori; — vmes pa je svirala vojaška godba polka Kusevič-evega izbrane narodske melodije. Tudi brez petja ni bilo; in zlasti naši slovenski učitelji so pokazali ta večer, da sme se glasiti njihove pesmi dón v vsakem odličnem, pa tudi muzično-izobraženem krogu. Pozno v noč je že bilo, ko pridemo na gostoljubni dom ter k sladkemu počitku. — Da pa Te ne utrudim z predolgim listom, vtrgam tu za danes svojega potopisa črtic s srčnim pozdravom.

Zvesti Tvoj

Josip L. Železodolski.

Dopisi.

V Gorici 1. marca. — x+y. — Opisal sem v dosedanjih pismih kolikor toliko tukajšnja italijanska politiška organa „G.“ in „I.“ in v karakteristiko za njima stoječih strank dvoje dogodeb navedel — podobborstvo v mestnih ljudskih šolah in prisego mestnih učiteljic. — Napovedal sem pa v 1. dopisu, da hočem na podlagi teh glasil, teh političnih gorkomerov, presoditi sedanjo politiško situacijo med Lahi. Popred naj sežem za nekaj mesecev nazaj in povzamem nit v Trstu. Vdomačila se je v mnogih krogih misel, da so Primorci sploh — toraj tudi Lahi — federalci. To gré razumeti „cum grano salis“. Lah je vse ali pa nič, kakor hočete. Njegova obljubljena dežela je unkraj avstrijske meje; kar se v Avstriji godí, ima za-nj podredno vrednost. Skoraj edina vez, ki ga na Avstrijo veže — razen tega, da faktično v njej biva in za zdaj bivati mora — je sedanji vladni liberalizem. S tega stališča toraj presoja on vse, kar se v Beču plete. Doma si skuša začasno postiljati bolje, ko more. Kaj smešno se je vedel na pr. „Cittadino“ za Hohenwartove vlade. Ves čas ni vedel, ali bi se vstopil na njegovo stran ali proti njemu. Da je Hohenwarth, kakor se je kazalo, nemški živelj med prave njegove meje potiskavaval, to je bilo „Cittadino-u“ že prav, a da je hotel slovanstvu pravičen biti, to se mu je ravno tako gnjusilo, kakor dozdevni njegov klerikalizem. Kaj pa federalizem Hohenwartov? Federalizem je za primorskega Laha preveč dobrega; on ne potrebuje več, nego toliko „autonomije“, da vso oblast v domačih zadevah v svoje roke dobí. — V duhu tržaškega „Citt.“ prede naš „Is.“ politiko naprej, kolikor se sme o politiki njegovi govoriti. V pseudoliberalizmu vtaplja se vsako drugo vprašanje. Pusti našim laškim možém vsa merodajna mesta v vseh deželnih in domačih zastopih, da delajo v svojem smislu „alto e basso“, pa jih imaš še precej zadovoljne, naj si drugi za ustavo pulijo, kakoršno hočejo. Klerikalstvo in slovenstvo ne sme zmagati — v tem so ti edini in stanovitni; za vse drugo jim ni toliko. — Kakor se pri liberalnih Lahih vseh nuanc vse vtaplja v „pretofobiji“ (mrzenji duhovščine), tako se pri „Goriziano“-vi stranki vse strinja v specifičnem katolicizmu in proti-liberalstvu. Razločno in korektno ni „G.“ menda še nobenkrat povedal, kaj in kako bi mu bilo v naših avstrijskih razmerah prav. V tem se razločuje na pr. od „Vaterlanda“, kteri zraven strogo katoliške strogo federalno politiko goni in zastopa. Sicer pa iz druzih virov vem, da „Goriziano“-vi pokrovitelji niso ravno posebno vneti za centralizem in za ustavovernost. Slovencem so le bolj negativno prijazni in načela „vsakemu svoje“ držé se sploh le rajši — „in abstracto“. — Kar se tiče vpliva, ki ga imata naša italijanska časnika na občinstvo, je jako težko povedati kaj določnega. Ako smemo soditi po naročnikih, moramo reči, da je „Gor.“ bolj priljubljen, kajti on šteje svojih 400 — 500 naročnikov, „Isonzo“ pa samo 200. Še bolj bi se gotovo meščanom prikupil, ko bi, pustivši visoka verska vprašanja večim dnevnikom ali pa govoré o njih bolj ob kratkem, domače zadeve na podlagi krščanskih načel obravnaval; saj vé, koliko bralcev so mu naklonili spisi M-ievi. Po tej poti bi znabiti najhitreje spodrinil novo „môdo“ vulgarnega liberalizma, kteremu misli, da se mora uklanjati, že vsak filister.

Trst 29. sveč. — Našo ustavoversko društvo zdi se mi to kar je krt, ko se mahoma v zemljo zarije, kedar mu žark belega dne glavo obsveti. Celó nič se ne čuje o njem, morda hočejo postni čas v drugi namen porabiti, nego v samo prazno čenčanje in vezanje otrobov. Da pa se temu še le rojenemu detetu že pri porodu štrena silno mede, ni čuda, kajti prvič je „konstitucijonalno društvo“ v Trstu to, kar je bil v Ljubljani Mokarjev „kajfeš“, sicer pa mu vsaka stranka preti vrat zaviti, ako bi začelo razsajati. Ker pa njegove seje le po luni vladajo, se jih nam ni treba bati. Vsaj še pravega shodišča nimajo; tu ni tako lahko kak „glassalon“ dobiti kakor v Ljubljani; tudi bi jih ne hotli poslušati, da bi nam na Adriji „die Wacht am Rhein“ peli. — Tržaška dva državna poslanca, kakor je znano, tudi sta pomagala državo od „vsega hudega“ rešiti. Da se je bilo od nju kaj takega nadejati, tudi ni čuda, ker so za vsako reč, ktera se jim namigne z obljubo, že naprej pripravljeni glasovati. Koliko da se jim bo dalo, naj presodi vsak pošten rodoljub sam. Gospod Črne bode imel hud stan opravičiti se za svoje glasovanje; je li mar federalistično doslednost in solidarnost slovensko žrtoval Predelski železnici? — Kar se drugih reči tiče, moram reči, da čem bolj ko vlada pritiska, živahnejše se gibljemo ter navdušeni čakamo 12. ure, ktera ni daleč za ustavoverstvo, kteremu nasproti stojí ogromna večina narodov avstrijskih. Naj poskusi le vsake baže terorizem, mi se ne bomo premaknili niti za las ne, in ne bomo se vklonili. Pravi Slovan se vdá le pravici, a ne sili in ne obljubi. Frickov Janez.

Iz Celja 1. sušca. — „Veseli se Litija!“ — so unidan „Novice“ po pravici norčevaje rekle, da za okrajnega glavarja dobiš gosp. Schönwetter-ja, vsaj se mu po slovenski pravi „Dobro Vreme“. Nekterim liberalcem Celjskim je res moral biti „dobro vreme“, kajti pri odhodu mu niso z ajdovico pokadili, ampak napravili so mu baklado, — zakaj? tega ne vemo, ker okrajni glavar ni v nobeni drugi zvezi z mestom kakor v tej, da ondi stanuje. Vlada pa mu menda ni namenila slovesne baklade, sicer bi ga ne bila iz mesta in iz največega okrajnega glavarstva prestavila v vas in v okrajno glavarstvo 2. razreda. Pravijo, da to ni napredek, ampak da je nazadek, ker g. Schönwetter je imel z nemškutarsko politiko toliko posla, da cele kupe nerešenih aktov leží v njegovi pisarnici. Hudo zagrizeni nasprotnik slovenščine („Novice“ so povedale unkrat, kako ta možek ravná s slovenskimi dopisi) je pri volitvah glasoval zoper slovenskega poslanca, duhov-

ščini je dajal ostre zaukaze, poročal civilna zakona in s tako silo pritiskal za brezversko šolsko postavo, da so v mnogihs oseskah okrajni šolski svetovalci se odpovedali svojemu opravilstvu itd. Žalostno je, da v Celji kakor tudi v druzih štajarskih mestih čedalje bolj gine zavest narodna, in da se šopiri nemčurski liberalizem. Možje, o kterih smo mislili, da bi blago in življenje darovali za milovanja vredno svojo domovino, zapuščajo jo, kakor popred dr. Razlag in zadnjič dr. Vošnjak, in prepuščajo jo nemili osodi; in te dni je počil glas, da profesorja Pajk in Šuman sta hipoma prestavljena iz Maribora. Žalostna majka Slovenija!

Iz Idrije 29. sveč. — Pozno sicer pridem, al vendar pridem s par vrsticami, da svet zvé, da tudi v Idriji smo Vodnikov spomin slavili s prav odlično veselico 4. svečana. Z veliko pohvalo je govorila gospá Stegnarjeva „na slavo Vodniku"; pela je pa tudi tako izvrstno, da smo bili kar vsi zamaknjeni v njo. Tudi ženski zbor nas je navdušil, da mu je hvala donela od vseh strani. Nazadnje se je predstavljala šaloigra „Gradiček" tako izvrstno, da moram reči, da, če tudi sem hodil že v večih mestih po gledališčih, sem se čudil tej lepi predstavi. Čast tedaj gosp. Fr. Kendi, gosp. J. Burniku in gospodičini Fr. Tratnikovi. Tako prijetnih večerov si želimo vsi še veliko.

Vipava 1. sušca. (*„Sokol" naš*) napravi v nedeljo 10. dne t. m. v čitalnični dvorani „besedo", pri kteri se bodete igrali igri „Mutec" in „To sem bil jaz".

Odbor.

Novomesto. — Ker se je g. pl. Albert Lehman odpovedal županstvu, je bil na njegovo mesto g. Dominik Rizzoli, apotekar v Novem mestu, za novomeškega župana izvoljen.

Iz Ljubljane. (*Centralni odbor družbe kmetijske*) je pod vodstvom svojega predsednika pl. K. Wurzbach-a v seji svoji 3. dne t. m. med drugim obravnaval sledeče stvari: Dr. Jan. Bleiweis predlaga, naj bi odbor vkrenil, kar je treba, za letošnjo delitev premij za govejo živino, kajti mesec maj se bliža, v kterem so pretekla 3 leta se premije delile. Dr. Costa s pozivom na nezadovolilne skušnje preteklih 3 let nasvetuje, naj se opusti delitev premij in ta denar obrne v to, da se kupijo telice in krave žlahnega plemena in živinorejcem brezplačno dadó za pleme. Gosp. Lasnik podpira ta predlog s to premembo, da se telice in krave ne dadó brezplačno, ampak tako, kakor so se oddali Suffolški prešiči, po poti dražbe (licitacije) pod ceno, za ktero so se kupile; po njegovi misli pride po tej poti živina v bolje roke, kakor če se dá takim kmetovalcem, kteri le po tem hrepenijo, da živino zastonj dobijo. Sklenilo se je po večini glasov, ministerstvo kmetijstva prositi, da denar za premije dovoli obrniti za nakup mlade živine. — Dalje se je po predlogu viteza Gutmansthala sklenilo, da prve dni meseca maja bode občni zbor družbe kmetijske s tremi točkami: 1) razgovor, kaj naj se nasvetuje v razpravo kmetijskemu shodu (kongresu), ki ga ministerstvo namerava sklicati na Dunaj novembra meseca, in kdo naj se kot zastopnik pošlje v ta zbor, 2) razgovor o tem, kaj naj se včini, da bode dežela kranjska o kmetijstvu dostojno zastopana v veliki razstavi dunajski prihodnje leto, in 3) razgovor o razstavi mlekarstva, ki bode letos konec leta na Dunaji. — Nekterim ljudskim šolam so se darovale murbova drevesa in podružnici Senožeški semena gozdnega drevja. — Za ude v družbo kmetijsko so bili sprejeti gospodje: Florijan Kalinger, učitelj v Boštanji, Janez Planinec, posestnik v Boštanji, Mihael Šos, fajmošter na Studencu, France Slapšak, posestnik v Boštanji, Janez Fleis, posestnik v Brezji, Jakob Zupančič, posestnik in zidarski mojster v Ljubljani, Vin. Kreman, c. k. nadinšpektor in referent deželne komisije za uravnavo zemljiškega davka v Ljubljani.

— (*Iz seje deželnega odbora 1. marcija.*) Za nadzdravnike (primarije) v deželni bolnišnici po novi organizaciji so bili izvoljeni: dosedanji primarij dr. Fr. Fux za kirurgični oddelek in za očesne bolezni, — dosedanji primarij deželne posilne delalnice dr. Drag. Bleiweis za medicinski oddelek in za nornišnico, — bivši c. kr. okrajni zdravnik v Črnomlju dr. Janez Pestotnik za sifilitične in kronične kožne bolezni, — služba podzdravnika (sekundarija) v deželni bolnišnici pa se je podelila bivšemu c. kr. okrajnemu zdravniku v Radoljici dr. Fortunatu Müllner-ju. — Službo primarija v deželni posilni delalnici je dobil dr. Jože Vošnjak. — Ker načrt dopolnilne postave za konkurenčne ceste, kakor ga je deželni zbor oktobra meseca lanskega leta sklenil, zdaj ni dobil cesarjevega potrjenja, se je sklenilo, da se izdela nov načrt cele postave za konkurenčne ceste, ki se bode dal nekterim cestnim odbornikom skupaj v pregled, in potem se predloži prihodnjemu deželnemu zboru. — Ker v občini G— po 7krat ponovljeni županovi volitvi neče izmed 7 izvoljenih nobeden izvolitve sprejeti, je deželni odbor ukazal, naj se volitev župana še enkrat ponovi; ako bi še potem izvoljeni župan brez postavnih vzrokov ne hotel županstva sprejeti, bode se mu naložila globa 100 gold. ter se bode občini postavil na njene stroške županov namestnik za županova opravila, kajti brez župana ne more nobena občina biti, dokler ni pritisnjena pod kako drugo županijo. — Ker je deželni odbor od nekterih občinskih odborov prejel pritožbe, da župani ne sklicujejo odbornikov v seje in jim računov (rajteng) o stroških za občinske potrebe ne pokladajo v pregled, se je dotičnim županom pod kaznijo 20 gold. zažugalo, da imajo občinske račune v 14 dneh sklicanim občinskim odborom v presojo predložiti.

— Na predlog kranjskega deželnega šolskega sveta je ministerstvo nauka mnogozasluženima podučiteljema Matevžu Močniku v Ljubljani in Karolu Dermelju v Postojni naslov učiteljev podelilo. — Profesor Wratschko gré iz Novega mesta za učitelja na gimnazijo tržaško. V Novomesto je iz Maribora prestavljen prof. Janko Pajk, prof. Šuman, tudi iz Maribora, pa v nemški Ried, — pravijo zato, ker sta poleg še druzih dveh profesorjev gimnazije mariborske podpisala spomenico do ministerstva, da bi se v Mariboru za Štajarsko osnovala gimnazija slovenska. Ministerstvo motivira svoj ukaz: „aus Dienstesrücksichten"! Ko bi v Cislajtaniji národna ravnopravnost z glasovitim §. 19. ne bila le gluha fraza, morala bi vlada ravno „aus Dienstesrücksichten" za to skrbeti, da tudi štajarski Slovenci dobijo slovenske gimnazije in se jim ohranijo dobre učiteljske moči, ne pa da jih preganja v — nemške dežele. Treba bi bilo, da bi kdo naših poslancev v državnem zboru interpeliral gosp. ministra: kaj neki on razume pod „Dienstesrücksichten"? Se vé da interpelacija bode bob v steno; vendar bi svet spet slišal, kakošna je „Freiheit wie in Oesterreich".

— Ker vlada in državni zbor delata na to, da bi vpeljali neposrednje (direktne) volitve za državni zbor in bi tako prisilili dežele, ktere svojih poslancev v leseno poslansko hišo na Dunaj poslati se branijo, se je to vprašanje v mesečnem shodu katoliško-političnega društva 3. dne t. m. razpravljalo. Po g. dr. Costovem razjasnilu se je enoglasno naslednja resolucija sprejela: „Katol. politično društvo protestuje zoper neposrednje volitve v državni zbor, ker 1) so one zoper sedanjo ustavo; 2) zoper nam tako potrebni notranji mir; 3) zoper korist avstrijskih katoličanov in konservativcev,

in zoper moč in edinost avstrijske monarhije. Ker sta deželni zbor kranjski in društvo „Slovenije“ v istem vprašanji že prejšnji čas krepko povzdignila svoj glas zoper ta atentat na ustavo, zato je prav, da je tudi mlajše društvo protestovalo zoper ta ustavolom, čeravno je vse to bob v steno, dokler je sedanja ustavoverska koterija na konji, ktera „ustavo“ vsaki hip v ustih ima, v dejanji pa je hudodelnica fundamentalnih ustavnih člankov.

— (*Odbor Matice slovenske*) ima 7. dne t. m. popoldne ob 5. uri sejo, v kteri se med drugim bodo volili predsednik, namestnika, blagajnik, pregledovalca društvenih računov, dva ključarja, 6 odsekov in vrednik „Letopisa“.

— (*Beseda čitalnična*) v nedeljo se po soglasni razsodbi sme prištevati najlepšim, ki smo jih dozdaj imeli pod navdušljivim vodstvom gosp. Valente. Izvrstni moški in ženski zbori, odlični samospevi in čveterospev, zanimiva deklamacija, lepa vojaška godba in mojsterski koncert na eufoniumu: vse se je vršilo na tako živo pohvalo, da se je večidel moralo ponavljati. V samospevih so se odlikovali gospodje Meden, Pucihar in Kuralt, kteri je v krasnem zboru „Cigani“ res prav „angeljsko“ pel. Počastil je to besedo s svojo pričujočnostjo v Florenco potovajoči profesor Jilovajskij iz Moskve s svojo gospó in hčerko ter se čudil izvrstni muzikalni zabavi.

— (*Dva in dvajseta predstava dram. društva*) v deželnem gledališči bo v nedeljo 10. marca. Predstavljale se bodo tri manjše mične igre: „Vdova in vdovec“, vesela igra v 1 dejanji, svobodno poslovenil dr. Jan. Bleiweis; — pred to že znana opereta v 1 dejanji „Vino, ženske, petje“; po igri pa nova opereta „Soprug pred durmi.“ Program predstave je mičen in gotovo privabi obilo občinstva.

— (*Sokolski večer*) bode v saboto 9. marca v steklenem salonu čitalnične restavracije. Program je zanimiv in bogato omišljen, omenimo le burko „Sitnost zarad mebeljnov“, igranje na citrah in produkcije prve gorenske pevske družbe. Vstop imalo razun Sokolov vsi udje narodnih društev.

— (*Pobirki iz časnikov.*) To vam je bil krič brez konca in kraja po vseh „ustavoverskih“ časnikih, ko je prišlo na dan grof Hohenwartovo pismo, ki ga je pisal dr. Costi v zahvalo slovenske zaupnice, in ktero smo v poslednjih „Novicah“ priobčili. Od togote so se pénili in od straha trepetali, „majhnega“ dr. Costo pa bi bili radi snedli, ako bi jim ne bil prevelik — kajti vsi časnikarski lakaji ministerstva Auerspergovega predobro čutijo, da Hohenwart, mož malo besedí in železne mirnosti, ne bi bil ravno po dohodu iz Dunaja pisal tega pisma, ako bi ne bil zvedel ondi marsikaj, kar ministerstvo opominja na „memento mori.“ Klasično razpravlja to pismo „Politik“, ki v njem vidi zarijo nove dôbe na političnem obnebji. — Zdaj pa poglejmo v „Tagblatt“, kako se ta sirota rohní in divja od jeze, zato, ker v komisijo za dunajsko razstavo niso izvoljeni nekteri njegovih srčekov. Ali pa mislite, da je „Tagblattovnikom“ kaj mar za obrtnijstvo itd. naše dežele? Toliko kot za lanski sneg! Ako bi jim kaj bilo, morala bi se vedeti dela njihova! Njim je le za to, da bi „veliko besedo“ imeli v komisiji. Tudi mi obžalujemo, da so na Dunaji izpustili nektere, ki jih je nasvetoval zbor, kterega je c. kr. deželni predsednik sklical v posvèt; pogrešamo g. Val. Krisperja, g. Tönies-a, g. Schollmajerja, kterega ministerstvo kmetijstva samo pogreša; g. Brusa in g. Skaleta pri razstavnih opravilih že skušena, stavbenega svetovalca g. Potočnika in še drugih. Al za božjo voljo! kaj pa bi Plautzi, Baumgartnerji, Hartmani in drugi taki pripomogli deželi v dunajski razstavi? Oni sami lahko pošljejo, če kaj imajo; al komisijnim udom bode treba nagovarjati in spodbujati naše domačine, da se udeležijo razstave, svetovati jim to in uno itd. To pa morajo le taki, ki med narodom živijo, zaupanje imajo, so delavni in imajo srce za domovino. Tak mož je bil ranjki Podrekar v Kamniku. Bode li mar kdo prof. Pergerja poslušal? Pri razstavi ne gre za to, da bi obrtnijo, umetnijo, kmetijstvo še le stvarili, ampak za to, da se, kar največ more, dobrega blaga vkup spravi in v razstavo pošlje. Kdor se za čast puli, „ud komisije“ biti, ta ne bode nič delal; kdor delati hoče, ima tudi zunaj komisije področja dovolj.

Milodari za stradajoče na Notranjskem in Dolenskem,

ki jih je g. Ivan Vilhar, blagajnik bivšega odbora, naznanil vredništvu „Novic“ in so jih poslali: Gosp. France Šabec Podgradom za neimenovane z 5, 3, 2, 1, 1, 1, 5, 1 gld., 50 in 50 kr., skupaj 20 gld., — gospodje: M. Herman, dež. odbornik v Gradcu 10 gld., L. P. v Puščavi 5 gld., Jožef Mastén, kaplan na Sladki gori 5 gld., France Kene, župnik na Sladki gori 5 gld., Janez Eder, župnik na Bohinski Beli od sebe in svojih farmanov 16 gld., France Kotnik, dež. poslanec 20 gld., Ivan Dolenc, inženir v Nagyberki 5 gld., preuzvišeni knezoškof Lavantinski dr. Jakob Maksimilijan Stepišnik 40 gold., Feliks Kramberger, korar v Borovi 1 gold., Janez Janc, župnik 9 gld. in g. Matija Kelemina, kaplan v Sulcbachu 1 gld., gosp. dr. Jan. Pogačar, stolni prošt v Ljubljani 40 gld., skupaj 177 gld.

Vredništvo „Novic“ je prejelo: od gosp. Fr. Pelhana, fajmoštra v Kastelieru v Istri 5 gld., gospodov Goričnik in Ledenig, trgovca v Ljubljani 20 gold., po gosp. J. Kobilci iz Škofje Loke 63 gold. 60 kr. kot čisti donesek tombole čitalnične, — od gosp. Fr. Ks. Sovana starejega v Ljubljani 25 gld., od gosp. Valentina Bleiweisa na Dunaji 100 gold.

„Novice“ milo prosijo: **dajte, dajte, ki niste še dali!** Revščina je velika. Zdaj se nakupujejo semena žitna, krompir in fižol, in denarja je veliko potreba.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — V zbornici poslancev se je v pondeljek začela razprava državnega proračuna za letošnje leto, ki bode, kakor pravijo, v enem tednu končana. 23. dne t. m. prestane menda državni zbor čez velikonočne praznike. — Kaj se bode iz gališke resolucije izkuhalo, se še nič prav ne vé; to pa je vendar gotovo, da dokončnega sklepa o njej v tej sesiji ne bode; gališki deželni zbor bode imel še zadnjo besedo in s tem si bodo ustavoverci odpustili odprta vrata. — Na Dalmatince pa že Fortuna v podobi Auerspergovega ministerstva siplje darove za ubogljivo glasovanje za zasilno volilno postavo; že letos se jim bode začela železnica zidati, Ljubiša pride za ces. in kr. generalkonsula v Albanijo, dr. Klaić je „hofrath“ itd. Škoda, da nam danes prostora manjka, na tanko popisati, kako so se sukali Dalmatinci dan pred glasovanjem in dan glasovanja, da bi videli, koliko so bili mož beseda. „Slov. Narod“ je po „Obzoru“ prinesel odlomek Danilove korespondence iz Beča, s ktero se Dalmatinci hočejo opravičiti. „Narod“, ki je popred po zasluženji udrihal po izneverniki, udriha zdaj po glasoviti svoji doslednosti po kranjskih poslancih! Iz otrobov, ki jih je vezal Danilo, si je veliki politikar „Narodov“ spekel pogačo. Čudno!

Odgovorni vrednik: Janez Murnik. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.